

— et aktuelt lærermiddel
i tidsskriftform

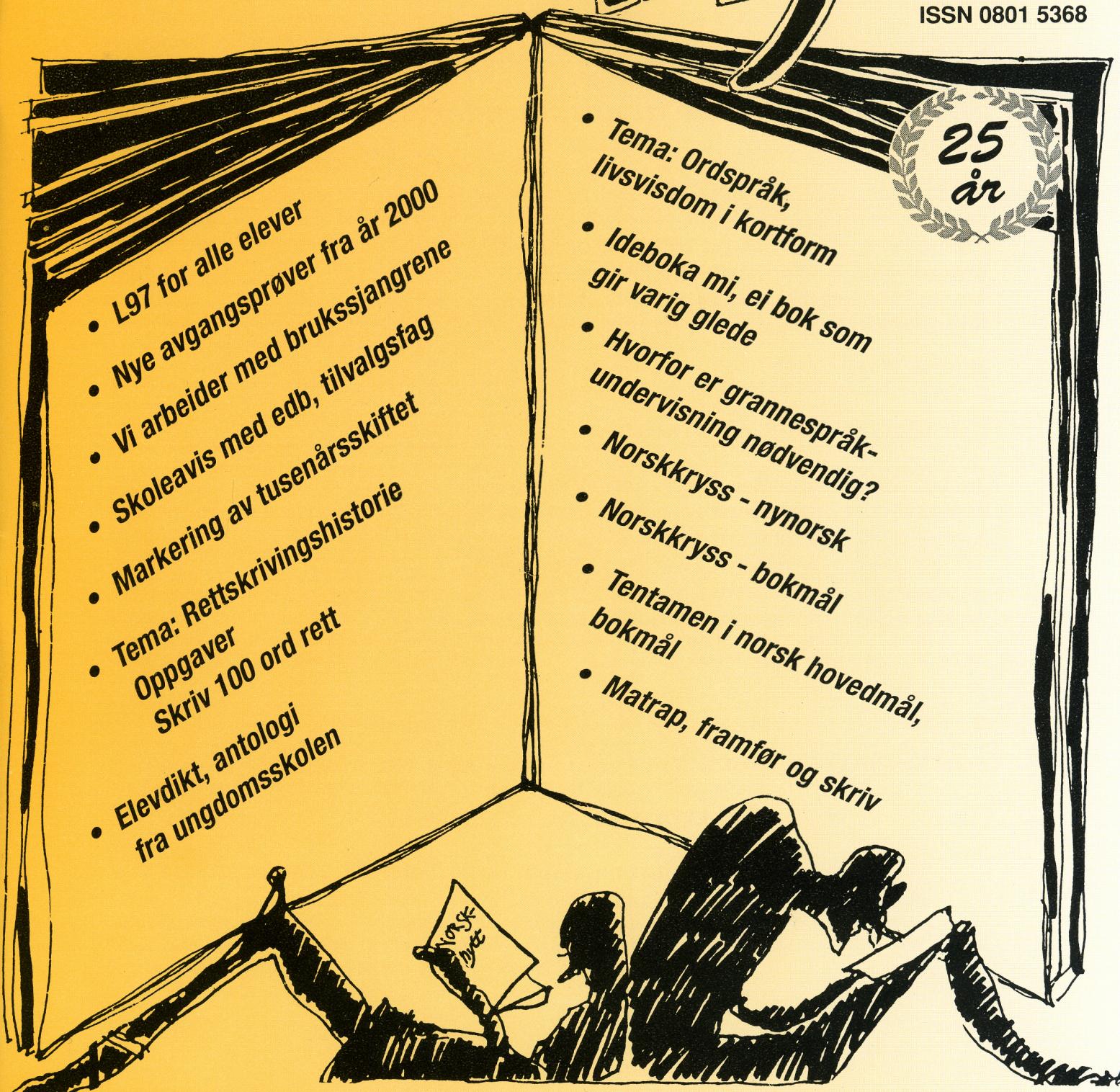
NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- L97 for alle elever
- Nye avgangsprøver fra år 2000
- Vi arbeider med brukssjangrene
- Skoleavis med edb, tilvalgsfag
- Markering av tusenårsskiftet
- Tema: Rettkskrivingshistorie
Oppgaver
Skriv 100 ord rett
- Elevdikt, antologi
fra ungdomsskolen

- Tema: Ordspråk,
livsvisdom i kortform
- Ideboka mi, ei bok som
gir varig glede
- Hvorfor er grannespråk-
undervisning nødvendig?
- Norskryss - nynorsk
- Norskryss - bokmål
- Tentamen i norsk hovedmål,
bokmål
- Matrap, framfør og skriv

25
år

Norsknytt har fått egen internettseite
www.norsknytt.no

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	50,-
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENTE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

**Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER**

E-post: post@norsknytt.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 926 82405 – 74 08 02 92

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 390,- PR. ÅR.

NR 3 - 1999 (82)

SEPTEMBER

25. ÅRGANG

L97 for alle elever

Skoleåret 1999 - 2000 blir et merkeår i skolehistoria vår. Alle elevene i grunnskolen undervises nå etter den nye læreplanen, L97. Fra og med inneværende skoleår får elevene i ungdomsskolen tallkarakterer i karakterboka og til slutt på vitnemålet.

Innholdsreform

Den nye grunnskolereformen, som først og fremst er en innholdsreform, er karakterisert som den mest omfattende i norsk skolehistorie. Som arbeidsleder og inspirator er læreren ansvarlig for at de hovedmomentene som er listet opp i planen, blir gjennomgått i klassen.

Den største utfordringen til lærerne blir å praktisere reformens tanker om arbeids- og læringsmåter. (Et litt lite tips om hvordan enkel læringsteori kan introduseres i klassen finnes på side 6, se mokorep.)

Arbeidsmåtene

Om arbeidsmåtene i norskfaget sier L97 at opplæringen må stimulere elevenes nysjerrighet, lærestyrt og fantasi ved å slippe dem til som aktivt utforskende i sin egen læring. «Arbeidsmåtene må ivareta norskfaget som et dynamisk, helhetlig fag.» En del av denne helhetstenkingen skal ivaretas ved at lesing og skriving knyttes sterkt sammen. Disse to aktivitetene skal berike hverandre gjensidig. Dermed stimuleres leselyst og lese- og skriveglede. Planen sier videre at lesing må knyttes til drøfting av det som leses. Elevene må få erfaring med å formulere det de undres på og reagerer over. Dette er viktig. Ved å fordype seg i lesing over tid, f.eks. prosjektarbeid og delta i litterær samtale, håper en at interessen for arbeidet vekkes. «Lesing og skriving er langsomme aktiviteter som fremmer ettertenksomhet,» sies det i L97. Elevene må derfor få mulighet til å konsentrere seg om et arbeid i lengre økter når det er behov for det.»

Rettskriving

De formelle emnene i norsk står også sentralt i L97. Når det gjelder rettskriving, legger planen vekt på at elevene på ungdomstrinnet i stor grad skal få arbeide individuelt med dette emnet. Kjennskap til rettskrivings historie vil støtte opp om arbeidet. På sidene 9 - 15 presenterer Norsknytt lærestoff og oppgaver som kan hjelpe elevene med rettskrivingsproblemer.

Markering av tusenårsskiftet

Aktiviteter i samband med tusenårsskiftet vil sette sitt preg på høstsemesteret 1999. Fra den offisielle tusenårskomiteen vil skolene få tilbud om underivsningsmateriell. Mye av dette høver godt i norskundervisninga. Men først og fremst blir tusenårsmarkeringa en gylden anledning til å arbeide med lokalt stoff.

Mer om markeringa av tusenårsskiftet finnes på side 8.

Kryssordvinnere 2 – 1999

Nynorsk

Andreas Svendsen, 9B, Bjørnesletta skole, Åsjordet 3, 0281 Oslo
Monica Andersen, 8A, Vigrestad ungdomsskole, 4362 Vigrestad
Stine-J. 9A, Andenes ungdomsskole, 8480 Andenes
Julie Rieber-Mohn, 9B, Bjørnesletta skole, Åsjordet 3, 0381 Oslo
Per Kristian Rudi, 8., Dovre ungdomsskole, 2662 Dovre.

Bokmål

Grete Marit Kjølhaug, 9A, Alvdal ungdomsskole, 2560 Alvdal
Arnt Ove Fordal, 8A, Stokkan ungdomsskole, 7500 Stjørdal
Mats Haugseth, 8B, Åsheim ungdomsskole, 7080 Heimdal
Aleksander Sagmo, 7., Harran oppvekstsenter, 7873 Harran.

Vi takker for kryssordløsninger. Velkommen med nye brev høsten 1999.

Boka og leseren

- 1 Det beste ved en bok er ikke de tanker den inneholder, men de tanker den fremkal-
ler. Ukjent
- 2 Av bøkenes innhold plukker vi bare med oss utsprugne blomster av frø som allerede
gror i oss. Maria Konopnicka
- 3 Lesning er for sinnet hva mosjon er for kroppen. Richard Steele
- 4 Si meg hva du leser og jeg skal si deg hvem du er. X. Doudan
- 5 Det er ikke sant at vi bare har ett liv; den som kan lese, kan leve så mange liv og så
mange slags liv han vil. S.I. Hayakawa
- 6 Den beste virkning noen bok kan ha, er at den får leseren til å tenke selv.
Thomas Carlyle
- 7 Man finner ikke stort annet i en bok enn det man selv legger inn i den. Men i de
gode bøker finner vårt sinn et sted hvor det kan legge inn meget. Joubert

Oppgaver

- 1 Hvilke sitater har noenlunde likt innhold?
- 2 Skriv med dine egne ord hva som er felles innhold i sitatene du nevnte i svar 1.
- 3 Hvilket sitat likte du best? Les sitatet høyt og tydelig for klassen.
- 4 Diskuter innholdet i sitatene.

Nye avgangsprøver fra år 2000

Fra år 2000 vil nye avgangsprøver og nye måter å organisere prøvene på bli innført i grunnskolen. Eksamenssekretariatet (SUE) sendte våren 1999 ut en orientering om nye avgangsprøver. Prøvene som blir utarbeidet i samsvar med L97, skal åpne for samarbeid og bruk av hjelpebidrifter.

To ulike prøvedager i norsk

Det blir fremdeles to skrivedager i norsk. På den ene av de to prøvedagene får elevene vanlige langvarsoppgaver som vi kjenner fra M87. Her er det mulig å arbeide prosessorientert, men det vil ennå ikke bli obligatorisk.

Prøve med utgangspunkt i teksthefte

På den andre prøvedagen får elevene muligheter til å vise bredere kompetanse. Oppgavene denne dagen er lagt opp med utgangspunkt i et teksthefte, og elevene får førebuingstid. Alle oppgavene som elevene får på denne skrivedagen, er knyttet til innholdet i tekstheftet. SUE har i alt utarbeidet og sendt ut til skolene fire prøvesett til utprøving og høring. Det er viktig at elevene får erfaring med prøveformene.

SUE vil trekke målform

“På lengre sikt vil det være ønskelig at elevene velger målform på selve prøvedagene, men foreløpig vil SUE trekke målform i mars, noe som også er praksis i den videregående skole,” sies det i skrivet “Forberedelse mot år 2000 Nye avgangsprøver”. Videre opplyses det at elever som er fritatt for vurdering i sidemål, vil som normalordning besvare oppgavene begge dager på hovedmålet sitt. De vil få en samlekarakter i norsk hovedmål.

Muntlig avgangsprøve med førebuingstid

Fra 1995 har det vært åpnet for muntlig avgangsprøve med førebuingstid. Elevene får her utlevert tema/oppgaver om lag 20 minutter før prøven. De har tilgang til hjelpebidrifter i førebuingstida.

Elevene kan skrive notater/stikkord som de tar med inn til prøven. Skoler som har prøvd denne formen for muntlig prøve har meldt om positive erfaringer. Modellen gir elevene muligheter for å sette kunnskapene inn i en helhetlig sammenheng samtidig som de føler seg tryggere i prøvesituasjonen.

Avsluttende prosjektoppgave

I skoleåret 1999-2000 skal elevene i avgangsklassene i grunnskolen fullføre en avsluttende prosjektoppgave. På vitnemålet skal føres at elevene har gjennomført en slik oppgave og hva temaet har vært. Ingen skriftlig vurdering av oppgaven skal føres på vitnemålet.

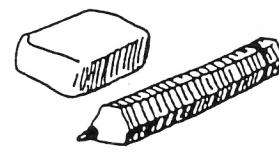
Dette går fram av forskriften som KUF sendte ut i sommer.

Brukssjangrene er sentrale på alle klassetrinn

Stoffet er blant annet knyttet til disse hovedpunktene i fagplanen (L97):

I opplæringa skal elevene

- drøfte kva som kjenneteiknar ein god sak prosesekst (s. 126)
- arbeide med nokre sentrale trekk ved sakprosa (s. 127)
- arbeide med nokre avissjangler (s. 128)

Mange norsklærere har sikkert erfart at det er vanskeligere å arbeide med brukssjangrene enn med de skjønnlitterære sjangrene i klassen. Når vi skal motivere elevene til å skrive skjønnlitterære tekster, har vi et bredt og velkjent register å spille på. Vi kan appellere til elevenes følelser, opplevelser og identifikasjon, og vi kan ta i bruk en mengde velkjente kreative arbeidsformer. Vi føler oss på trygg pedagogisk grunn når vi arbeider med de skjønnlitterære sjangrene.

Vanskligere å skrive informativt enn fiktivt

Brukssjangrene (sakprosaen) står elevene mer fjernt enn de skjønnlitterære sjangrene. I barneskolen har brukssjangrene tradisjonelt fått liten plass.

Arbeidet med brukssjangrene er i hovedsak blitt koncentrert om avissjangler og reklame. Foredrag, debattinnlegg, plakater, bruksrettleiinger, reisebeskrivelser, biografier, leksikonartikler og andre artikler, læreboktekster, lovtekster m.m. har fått liten oppmerksomhet. I tillegg er det kreative aspekt i for liten grad trukket inn i arbeide med brukssjangrene. Men det er og blir et faktum at det er vanskeligere å skrive informativt enn fiktivt på en spennende og variert måte. Det gjør også sitt til at det blir mer lystbetont å arbeide med de skjønnlitterære sjangrene enn med brukssjangrene.

Det kan også være vanskelig for elevene å få oversikt over alle sjangrene som hører heime blant brukssjangrene. Variasjonsbredden er stor, og brukssjangrene dekker svært ulike funksjoner. Spennvidden fra essay til kakeoppskrifter er stor. Et særtrekk ved brukssjangrene er dessuten at tilknytningen mellom sender og mottaker er mye mer direkte og tydelig enn i skjønnlitteraturen.

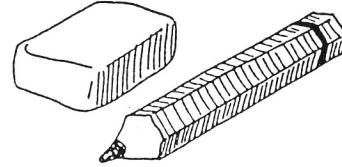
Bruksprosaen bør være hovedsaken i skriftspråkopplæringen.

I artikkelen «Den slitesterke bruksprosaen» i tidsskriftet «Schola» nr. 1-93 slår professor Finn Erik Vinje til lyd for at bruksprosaen skal få større plass i skolen: «Først og fremst skal elevene beherske det normerte normalspråket, den slitesterke bruksprosaen.»

Strenge krav til form og innhold

Det stilles strenge krav til både form og innhold når vi skal kommunisere om den virkeligheten som omgir oss. Vi skal formidle viten om opplysninger, vi skal framføre synspunkter, vi skal klargjøre holdninger, alt dette krever gode språk- og sjangerkunnskaper. På den følgende siden står en samling oppgaver der elevene får nytte brukssjangrene.

Vi arbeider med brukssjangrene

Her presenteres noen oppgaver der du kan nytte brukssjangrene. For å svare godt på oppgavene, må du skaffe deg kunnskaper om emnet, du må sette fantasien i sving og øve opp evnen til å plukke ut stoff som er vesentlig. Sist, men ikke minst krever brukssjangrene et presist og klart språk.

1 Dette vil jeg si min mening om

Du er spesielt interessert i ei sak som angår din egen kommune. Det kan dreie seg om skole, ungdomsarbeid, kommunikasjoner, idrett, eldreomsorg eller lignende. Skriv et leserinnlegg til lokalavisa der du sier din mening om saka. Lag selv en fengende overskrift.

2 Huset mitt

Forklar hvordan huset som du vil bo i, skal se ut. Gjør også greie for hvordan huset skal innredes og utstyres. Du kan gjerne lage tegninger og skisser i tilknytning til det du skriver. Lag selv en passende overskrift.

3 Hund eller katt?

En person som du kjenner har planer om å skaffe seg et kjæledyr. Det skal være en hund eller en katt. Vedkommende ber deg om å gi råd om hva hun/han skal velge. Du må selvsagt grunngirådet ditt. Videre må du gi råd om stell, dressur og andre opplysninger som kan være nyttige. Du kan forme teksten din som en dialog eller et brev.

4 Favorittfaget mitt

Skriv en artikkel der du greier ut om favorittfaget ditt. Gjør rede for hvordan klassen arbeider med faget på skolen og om heimearbeidet med faget. Du må også forklare hvorfor du liker dette faget. Lag en overskift der navnet på faget er flettet inn.

5 Innsamling til et godt formål

Du skal lede en innsamlingsaksjon til et formål som du syns er godt. Ved starten av aksjonen skal du holde en appell der du gjør rede for formålet og appellerer til folk om å støtte opp om aksjonen. Skriv appellen du vil holde. Lag selv overskift til appellen.

Smaå drypp fra lærer til lærer

Svapatipak, hva er det?

Vi som var så heldige at vi fikk gå i en skole der det ble krevd litt utenatlæring, lærte oss en del underlige, men nyttige huskeregler. For å huske alle ordklassene satte vi sammen et mystisk ord av førstebokstavene i hver av ordklassene (et akronym). Her er ordet: **Svapatipak**. Smak på det, rop det ut i klassen. Et livaktig og sprettent ord, ikke sant!

Mokorep - elementær læringspsykologi er nødvendig

Det er nødvendig å gi elevene innføring i litt læringspsykologi på et elementært plan. Motivasjon, konsentrasjon og repetisjon er hovedsøylene som all læring er basert på. Mokorep er et huskeord som kan brukes. Viljen til å lære, praktisk tilrettelegging av leksearbeidet og framgangsmåter å repeteres stoffet på, er momenter som må drøftes i klassen flere ganger årlig.

I den generelle delen av den nye læreplanen understrekkes det at «i dag er undervisning og læring lagsarbeid» (s. 23). Under overskrifta «Undervisning og egen læring» (s. 18) sies det: «Læring er noe som skjer med og i eleven. Undervisning er noe som blir gjort av en annen. — Vellykket læring krever en dobbelt motivering: både hos eleven og hos læreren.» Det er utbytterikt for elevene at dette stoffet blir omtalt i klassen.

Klassene får ansvar for orden i hyllene på biblioteket

Gi klassene ansvar for at det er orden i hyllene på skolebiblioteket. Tegn et kart over hyllene og skriv på hvilke klasser som har tilsyn med de forskjellige hyllene. Klare retningslinjer for arbeidet må settes opp. I spesielle aksjonsuker kan beste klasse premieres med for eksempel et diplom. Med iherdig motiveringsarbeid og flittig tilsyn har ei slik ordning fungert godt.

Hvor mange språk fins det i verden, lærer?

Elevene vil gjerne ha eksakte svar på slike spørsmål. Men språkekspertene tar mange forbehold når de blir bedt om å svare på dette spørsmålet. Blant annet nevnes det at grensene mellom dialekter og språk er flytende.

Men språkforsker Jan Terje Faarlund opplyste i «Språkteigen» (NRK) at antall språk i verden i dag antakelig ligger på om lag 6 000. Situasjonen for de språklige minoritetene er ikke gunstig. De mest optimistiske spådommene går ut på at om lag halvparten av språka kan bli borte i løpet av de kommende 100 år. Pessimistene mener at hele 90 prosent av språka kan forsvinne. Dette er et stort tap både kulturelt og kunnskapsmessig sett.

Nedtelling mot år 2000 i klassen

Ei nedtellingstavle eller et nedtellingshjørne i klassen kan være et ledd i tusenårsmarkeringen. Nytt nedtellingstall avdekkedes hver dag samtidig som en elev eller grupper framfører egne eller andres tekster. Bilder, gjenstander m.m. kan vises fram og kommenteres. Tegninger, tekster og annet stoff som har tilknytning til årtusenskiftet kan henges opp på tavla. Mulighetene er mange for enkle, daglige tusenårsinnslag.

Skoleavis med EDB i tilvalgsfag

Mål: Elevene skal få ferdigheter i å bruke data, uttrykke seg skriftlig og å formidle informasjon.

1 Elevene skal gjennomgå følgende læreprogram:

- 1 Grunnkurs i edb - 12 t. (WORD), grunnkurs i tastaturtrening - 12 t.
Grunnkurset i edb omfatter skriving og retting av tekst, endring på utseende av tekst, flytte tekst, kopiere, sette opp spalter.
Bruk av Microsoft publisher, digitalt kamera, scanner, internett m.m.
Arbeide med bilder, overskrifter m.m. **Spill o.l. inngår ikke.**

Grunnkurset i tastaturtrening foregår med gamle elektriske skrivemaskiner. Dette på grunn av at skolen har for få ebd-maskiner. Elever skal bli grunnkjent med tastaturet og sentrale funksjoner. Elevene får systematisk trening i touch-metoden og må avlegge hurtigskrivingsprøver. Vi forventer en skrivefart på minst 60 anslag i minuttet ved kursets slutt.

Både i edb og tastaturtreningen vil det bli gitt heimelekser. Det føres arbeidsskjema der læreren kvitterer for gjennomgåtte ferdigheter. Eleven skriver loggbok fra hver time. Det blir gitt karakter/vurdering som føres i karakterbok og på avgangsvitnemål.

2 Praktisk arbeid

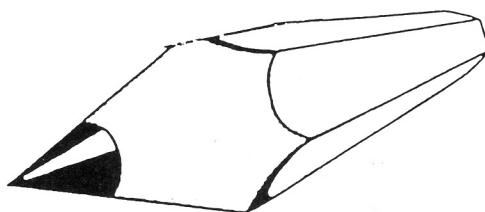
Etter grunnkursene starter arbeidet med skoleavis som kan utgis i forskjellige former: veggavis, flygeblad, "vanlig" avis. Elevene blir gjort kjent med presseetikk, dvs. at "journalistene" er **ansvarlige** for det de skriver. Personer skal ikke "uthenges". Alle tekster skal ha tekstforfatterens navn.

Elevene vil få opplæring og øving i å bruke avissjangrene, slike som enket, reportasje, leserinnlegg og ulike former for artikler. Det vil bli gitt instruksjon i intervjuteknikk og trening i å utforme plakater.

Gjennom hele skoleåret vil det foregå vedlikeholds- og oppfriskings- timer både i edb- og tastaturferdigheter. I løpet av året vil det også bli holdt idemøter der alle elevene deltar og kan komme med innspill når det gjelder arbeidet med faget. På disse møtene vil også gjestefore- lesere delta. Vi håper også å få i stand noen bedriftbesøk.

Faget vil, som dere ser, bli variert og lærerik, men det setter også krav til elevenes tålmodighet. Når nye ferdigheter skal innlæres, kreves utholdenhets. Det vil også her bli gitt heimelekser.

Jeg ønsker å delta i tilvalgsfaget SKOLEAVIS etter det programmet som er skissert ovenfor.

Markering av tusenårsskiftet

Høstsemestret 1999 vil bli preget av aktiviteter i samband med det kommende tusenårsskiftet. Først og fremst skal Grunnskoleuka (uke 45) knyttes til tusenårsfeiringa. "Nettverk" står som motto for Grunnskoleuka 1999. Målet med uka er å styrke kontakten mellom heim, skole og nærmiljø. Skolene skal samarbeide med tusenårskomiteene som er i virksomhet i kommunene rundt om i landet.

KUF har i rundskriv (F-29-99) oppfordret skolene til å ta del i små og store tiltak, gjerne i samarbeid med lokale lag, enkeltpersoner m.m. Tusenårsfeiringa er en god anledning til å arbeide med tverrfaglige prosjekter der en kan sette søkelyset på historie, nåtid og framtid og knytte kontakter med lokalmiljøet. Når KUF i forskriften som kom like før sommerferien 1999, har åpnet adgang for skolene til å fravike enkelte hovedmomenter i fagplanene dersom skolene har pedagogisk begrunnelse for det, er det nå mulig å få bedre tid til aktiviteter som har lokalt preg. Departementet åpner her for mer lokalt tilpasset undervisning. Skolene må nytte muligheten til å arbeide med nære emner.

Den landsomfattende offisielle tusenårskomiteen, "Tusenårsskiftet - Norge 2000 as", tilbyr skolene "skolepakker" med variert materiell som vil være til nytte i undervisninga. Noen av pakkene har både en teoridel og en friluftdel. Tusenårsoriatoriet og Vardespillet er en del av dette stoffet, men det største prosjektet i overgangen til det nye årtusenet er vardeprosjektet: Tusenårsilden som byr på mange muligheter for skolene, særlig av praktisk art. Det er verdifullt å legge praktiske oppgaver og friluftsysler inn i en skole som har fått et altfor sterkt teoretisk preg.

Norskaktiviteter

Mange tale-, lese- og skriveaktiviteter kan knyttes til tusenårsfeiringen. I rundskrivet fra KUF nevnes blant annet barnas nyttårstale lokalt og nasjonalt - og egne internetsider for de enkelte kommunene og for barn og unge. I norskundervisningen kan elevene arbeide med følgende oppgaver:

- 1 "Min" forfatter i det tusenåret som nå er slutt. Presenter forfatteren og hennes/hans liv og dikting. (Utarbeid først ei detaljert innholdsliste som viser hva oppgaven din skal inneholde.)
- 2 "Min" tekst. Velg en tekst (saga, roman, biografi, skuespill, novelle,.., dikt m.m.) fra det siste tusenåret. Presenter teksten, og begrunn hvorfor du valgte nettopp denne teksten.
- 3 Tanker ved slutten av tusenåret. Velg selv en høvelig sjanger.

Forfattertekstene (oppgave 1), tekstene (oppgave 2) og tankene (oppgave 3) kan samles i klasseantologier. "Tankeboka" kan bli ei fin minnebok som elevene får med seg fra skolen.

Tema: Rettskrivningshistorie

* I læreplaner, også i L97, står det at elevene skal arbeide grundig med å få korrekt ortografi (rettskriving). Når du skriver orda rett, blir tekstene dine enklere å lese, misforståinger kan unngås. Dessuten gir en feilfri tekst et tillitsvekkende inntrykk av den som skriver.

* Pass på at du uttaler orda så rett og tydelig som mulig. Det hjelper deg til å skrive orda korrekt. Flittig og effektiv bruk av ordlista er helt nødvendig. Husk også at den aller hyggeligste måten å lære rettskriving på er å lese mye!

* Mange elever skriver de fleste orda rett når de begynner i ungdomsskolen. Derfor er det naturlig at arbeidet med rettskriving i stor grad foregår på individuell basis. (Noen lærebøker har rettetegn med henvisninger til viktige punkt i rettskrivingskapitlet. Disse tegnene gjør det lettere for læreren å gi deg individell hjelp når han retter arbeidene dine.)

* Du vil få større innsikt i emnet rettskriving dersom du kjenner litt til norsk rettskrivingshistorie og språksituasjonen i Norge fram til vår tid. Denne bolken vil gi litt kunnskap om dette.

Litt rettskrivningshistorie

Da unionen med Danmark ble oppløst i 1814, hadde vi dansk rettskriving i Norge. Mange kjente personer ivret for at vi som en selvstendig nasjon, skulle få vårt eget skriftspråk. Blant dem som kjempet for et norsk skriftspråk, var folkeeventyrsamlerne Asbjørnsen og Moe, dikteren Henrik Wergeland, språkmannen Knud Knudsen og nynorskens far, Ivar Aasen. Alle disse førte norske ord og bøyingsformer inn i språket.

Tekst 1

Fra *Norske Folkeeventyr* 1852:

Der var engang en Mand som var saa grætten og vild, og aldrig syntes han at Konen gjorde nok i Huset. Saa kom han hjem en Kvæld i Slaataannen, og green og skjændte og bandede, saa det lyste om ham. «Kjære Vene, vær ikke saa ond, Faer,» sagde Kjærringen; «I Morgen skal vi bytte Arbeide, jeg skal gaae ud med Slaattekarlene og slaae, saa kan du stelle hjemme.» Ja, det syntes Manden godt om, og det vilde han gjerne.

Tekst 2

Fra *Samlede eventyr* 1957 (1938-rettskrivning):

Det var engang en mann som var så gretten og vild, og aldri syntes han at kjerringa gjorde nok i huset. Så kom han hjem en kveld i slattonna og gren og bante så det lyste om ham. «Kjære vene, vær ikke så vond, far,» sa kjerringa; «i morgen skal vi bytte arbeid: jeg skal gå med slattekarene, så kan du stelle hjemme.» Ja, det var mannen vel nøyd med, og det ville han gjerne..

Gjennom mange rettskrivingsendringer, de største på 1900-tallet fant sted i 1907, 1938 og i 1959, har skriftspråket stadig blitt ført nærmere norsk talespråk. Ikke noe annet land i Europa har i nyere tid hatt så mange rettskrivingsendringer som Norge.

Norsk språkråd som er et statlig råd som fører tilsyn med språkutviklinga, kommer med forslag til rettskrivingsendringer. Blant arbeidsoppgavene til Norsk språkråd er også språklig gransking av lærebøker på vegne av departementet, rådgiving om språkbruk og innsamling av nyord. Alle kan skrive eller ringe til Norsk språkråd om språkspørsmål.

Når språkrådet kommer med framlegg om norske skrivemåter på engelske lånord, skaper det friske debatter i mediene. I 1996 kom for eksempel forslag om å skrive ordet finish som finisj, safe som seif og guide som gaid. Vi kan nå velge om vi vil bruke den engelske skrivemåten eller den fornorskede. Leserspaltene i avisene hadde innlegg som talte for eller imot disse og andre endringer i rettskrivinga. Det viser at språkinteressen blant folk flest er stor her til lands. Det skal vi glede oss over.

Hovedformer og sideformer

Karakteristisk for norsk skriftspråkpolitikk, er som nevnt, de hyppige rettskrivingsendringerne. Et annet særtrekk er at vi har flere godkjente skrivemåter på mange ord. Det gjelder både for bokmål og nynorsk. Her er et par eksempler fra bokmålsordlista:

botn el bunn [bonn], hvorfor [korfor, åffer], galning [gærning]
kopper el kobber [koppar], hunnkjønn el hunkjønn [hokjønn]

Orda som står fremst, er valgfrie hovedformer. Orda som står bak i skarpe klammer, er sideformer. Skoleelver kan bruke både hovedformene og sideformene, men sideformene er ikke tillatt brukt i lærebøker og i offentlig tjeneste.

Dersom du bruker de mange sideformene som er tillatt, kan du for eksempel skrive et språk der skilnaden mellom bokmål og nynorsk er liten. Den som vil bruke sideformer, må huske på å være konsekvent i språkbruken sin, det vil si å bruke sideformer der mulighetene byr seg.

Dersom du skriver **bonn** og **koppar** et sted i teksten din, blir det språklig stilbrudd om du et annet sted i samme tekst skriver **botn** og **kopper**. Enklest er det om du i starten bruker hovedformene. Etter hvert som du får skrivefaring, kan du eksperimentere mer med språket og finne din egen stil. Men husk: Dersom du vil bruke språket til en person for å karakterisere vedkommende, er stilbrudd et treffende virkemiddel.

Ordlista - ei tilbudsliste, ikke ei påbudsliste

Det er viktig å huske på at ordlista er ei tilbudsliste, ikke ei påbudsliste. Det vil si at du gjerne kan bruke ord som ikke står i skoleordlista, for eksempel dialektord. I større ordlister, for eksempel Bokmålsordboka og Nynorskordboka, finner du skrivemåte og forklaring på mer sjeldne ord, også dialektord. Vær også oppmerksom på at det fins mange ordbøker for spesielle emner, for eksempel dataordbok, fremmedordbok, forkortingsordbok, rimordbok, nyordbok, skjellsordbok og flere.

Et godt råd

Når vi jakter på ordfeil i egne tekster, er vi ofte «blinde». Vi kjenner innholdet i teksten for godt. Derfor ser vi ikke nøye nok på orda. Når vi leser teksten bakfra, kan vi koncentrere oss om skrivemåten på hvert enkelt ord. Vi blir ikke «forstyrret» av innholdet og ser ortografiske feil lettere.

Oppgaver

Er det så nøye med rettskrivinga?

- 1 a Skriv ned punkt som taler for at det er viktig at vi skriver orda rett.
- b Fins det noen momenter som taler imot at vi skal være så nøye med rettskrivinga? Spekuler, og skriv i 5 minutter.

Etterpå skrives svara fra klassen på tavla, og så drøfter klassen denne saka. Husk at det velges en referent som har ansvaret for at referatet av diskusjonen føres inn i klassens møtebok.

- 2 Det fins mange små huskeregler om rettskriving. «Nok med en k i nok,» er en slik regel. Skriv ned flere regler. Etterpå presenterer hver elev «sine» regler for klassen. Skriv så reglene på omslagssida bak i arbeidsboka.

Diskuter språkspørsmål

- 3 Bør engelske lånord som finish, guide og flere få norsk skrivemåte eller skal slike lånord fortsatt skrives på sin opprinnelige måte? Skriv en meningsytring om dette.
- 4 Noen mener at målformene bokmål og nynorsk nå er så like at de bør slås sammen til et samnorsk skriftspråk.
 - a Hvilke argumenter taler for en slik ordning?
 - b Hva taler imot? Skriv din mening om dette.

En del elever framfører sine innlegg for klassen. Deretter passer det sikkert å ta en språkdebatt.

Studer eventyrtekstene, finn ulikheter i språket

Studer de to eventyrtekstene i ramma og noter punktvise svar på følgende oppgaver. Arbeid i grupper dersom det passer best.

- 5 Hvilken tydelig endring har skjedd med skrivemåten av substantivene fra tekst 1 til tekst 2?
- 6 Hva har nå skjedd med bokstaven aa som vi finner i teksten fra 1852? Forklar.

- 7 Se på bøyingen av verba. Finn tydelige ulikheter mellom gammel og ny rettskriving her også.
- 8 Merket dere andre tydelige forskjeller mellom gammel og ny skrivemåte. Skriv om det.
- 9 a) Noter eksempler på ord som har samme skrivemåte i dag som i 1852.
b) Hvilke ordklasser hører flertallet av ordene på lista heime i?
- 10 Hvilket hovedinntrykk sitter dere igjen med etter at dere har studert disse tekstene? Syns dere at ulikhettene er store eller små mellom skriftspråkene i 1852 og 1938? Hvilke forskjeller syns dere er tydeligst?
- 11 Hva er tittelen på eventyret som starter slik. La en på gruppa fortelle resten av eventyret.

Hva gjør Norsk språkråd?

- 12 a) Hvilket arbeid utfører Norsk Språkråd når det gjelder lærebøker?
b) Undersøk fremst i norskboka di når den ble utgitt og finn ut hvem som har godkjent denne boka til bruk i grunnskolen.
- 13 Norsk språkråd gir ut språkbladet «Språknytt». Abonnementet er gratis. Skriv et brev til **Norsk språkråd, postboks 8107 Dep. 0032 Oslo** og bestill bladet. Her kan du lese mye interessant om språk.
- 14 a) Her er noen nyord som har stått i «Språknytt»: mikromat, kanonsnø, nullemballasje, musesjuke (tenk på edb), telespær, langvær. Drøft i klassen hva disse orda kan bety.
b) Hvilket ord var best? Ta en avstemning i klassen.
- 15 a) Norsk språkråd deler ut diplomer til butikker og bedrifter som viser godt navnevett og tar i bruk morsomme og talende norske navn. Her er et par eksempler:
Bakverket (bakeri) og Vriomsveisen (frisørsalong).
Hvilke bransjer skjuler seg bak disse firmanavna tro?
Grønne fingre, Vill-lokk, Hespstreet, Kjernehuset, Grytelokket, Massearti, Rett hjem, Idemølla.
b) Hvilket ord ville klassen ha gitt førstepremien til? Ta en avstemning.

Bokstavleiker - der ordlista er god å ha

- 16 Del klassen inn i lag. Det høver med to-tre elever per lag.

Oppgave: Hvor mange ord kan dere lage av bokstavene A R N U T E?

Dere trenger ikke bruke alle seks bokstavene i orda dere lager, men ingen av bokstavene kan brukes mer enn en gang i hvert ord. Bare ord som står i ordlista blir godkjent. Leiken tidsbegrenses til for eksempel 10 minutter.

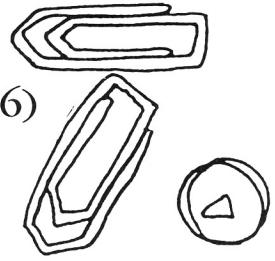
- 17 Hvem finner det lengste ordet med bare en vokal i? Ordene straks og blankt er eksempler på litt lange ord. Men det fins ord som er lengre. På side 33 står et slik ord på 9 bokstaver.
- 18 Hvem finner det lengste ordet der ingen av bokstavene brukes mer enn en gang? Vi har funnet et ord på 13 bokstaver. Det er et sammensatt ord, selvsagt. Ordet står på side 33.
- 19 a) Lag ei liste over forskjellig typer ordbøker. Undersøk på biblioteket eller se i en bokkatalog
b) Hvilke ordbøker har du mest bruk for i skolearbeidet og til hobbybruk?

Skriv 100 ord rett

De hundre orda som står på lista nedenfor blir ofte skrevet galt. Plukk ut de orda som du er usikker på. Skriv dem inn på rettskrivingsarket side 15 og tren på orda sammen med en klassekamerat.

aktuelt	ingeniør	plutselig
aldri	innhold	professor
alltid	insekt	prærie
allikevel	inventar	punktering
alminnelig	interesse	religion
alvorlig	interessant	reparasjon
apparat	jammen	restaurant
bagasje	kamerat	scene
balanse	kanskje	schæfer
begynte	keivhendt	siksak
bikkje	klærne	sjanse
billett	koffert	sjeldent
bibliotek	kolossal	sjokolade
dessert	konfirmasjon	sjåfør
dessuten	konflikt	skjerf
dessverre	kommune	stasjon
doven	kollisjon	tablet
døgn	konvolutt	takknemlig
dårlig	korrekt	tallerken
egentlig	kvittering	temperatur
etasje	kylling	terreng
farvel	lettvint	tjern
Finnmark	løgn	tunnel
forgjeves	marsjere	tålmodig
forresten	minutt	ugagn
forretning	moro	uunnværlig
fortsettelse	nemlig	valp
geni	nemnd	velkommen
gjennom	nettopp	verken
grammatikk	nysgjerrig	venninne
grammofon	omvendt	videre
Grønland	ordentlig	virvel
hardhendt	parallel	
hoven	passasjer	

«I opplæringa skal elevene
- arbeide med å tilegne seg korrekt ortografi -» (L97 s. 126)

Rettskrivingsarket

Når en har rettet skriftlige arbeider fra ungdomsskoleelever i noen tiår, slår det en at det er en begrenset samling av ord som flertallet av elevene har ortografiske feil i.
(Her må en selvsagt se bort fra elever som har spesielle skrivevansker).

Ord med høy feilfrekvens må en ofte oppmerksomhet på i norsktime. Det finnes selv-sagt mange måter å arbeide med rettskrivningsproblemer på. «Ofte er det nødvendig å inn-prente ortografiske regler etter velkjente metoder.» stod det i M87, side 144. Vi vil her fore-slå noen enkle øvinger tilknyttet rettskrivingsarket.

Øv med spesielle rettskrivingsemner

Når klassen arbeider med for eksempel skj-ord, kan læreren dikttere en ordsamling som elevene kladder. Elevene bruker så ordliste for å finne ut rett stavemåte på de orda de er usikre på. Deretter føres orda inn på rettskrivingsarket. Elevene får så i lekse å «se over» (lære) disse orda til første norsktime.

«Høring» av leksa i «to-grupper»

«Høringen» av denne leksa foregår i «to-grupper». Eleven som først skal prøves, bretter rettskrivingsarket slik at bare rubrikken «1. omgang» blir synlig. Kameraten dikterer prøve-orda, mens prøvekandidaten skriver. Etter endt diktat byttes rollene om.

Etterpå kontrollerer de prøvene sine, og resultatet diskuteres. Dersom resultatene ikke var gode nok, brettes arkene med rubrikken «ekstraomgang» opp, og prøvene tas om igjen.

Forslag til arbeidsmåter med rettskrivingsarket

1. Øv med ord som mange elever ofte skriver feil.
2. Øv med ord knyttet til spesielle rettskrivingsregler.
Arket kan brukes når rettskrivingsreglene (dobbelt konsonant, j-lyden, forenkling av dobbelt konsonant osv.) gjennomgås. Ikke lydrette ord kan gjerne tas med.
3. Øv med «individuelle» ord. Elevene samler ord som de ofte skriver feil, på dette arket og over på rett stavemåte.
4. Øv med fremmedord som er vanskelige å skrive riktig. (Se rettskrivingsark).
5. Finn feil - rett feilene.
Læreren fyller ut spalten til venstre med ord med skrivefeil i (en feil i hvert ord). Eleven skal finne feilene og skrive ordet rett.

Alfabetøving

Dersom læreren finner det er tjenlig, kan elevene få i oppgave å ordne ordene i rett alfabetisk rekkefølge når de fører dem inn på arket.

Øvingsark i rettskriving

Bokmål

Emne: _____

1. omgang

Ekstraomgang

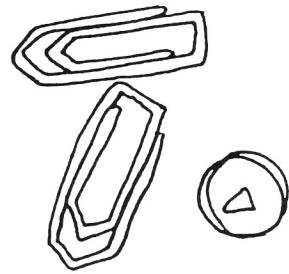
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		

Lag fullstendige setninger med hvert av disse ordene. Skriv på baksida av dette arket.

Øvingsark i rettskriving

Bokmål

Emne: Fremmedord

1. omgang

Ekstraomgang

1. billett		
2. bagasje		
3. bibliotek		
4. demonstrasjon		
5. ingeniør		
6. kamerat		
7. abonnere		
8. avertere		
9. kommune		
10. stasjon		
11. restaurant		
12. kolossalt		
13. konfirmasjon		
14. maskin		
15. kollisjon		
16. interessant		
17. bandasje		
18. konkurranse		
19. apparatet		
20. intervju		

Lag fullstendige setninger med hvert av disse ordene. Skriv på baksida av dette arket.

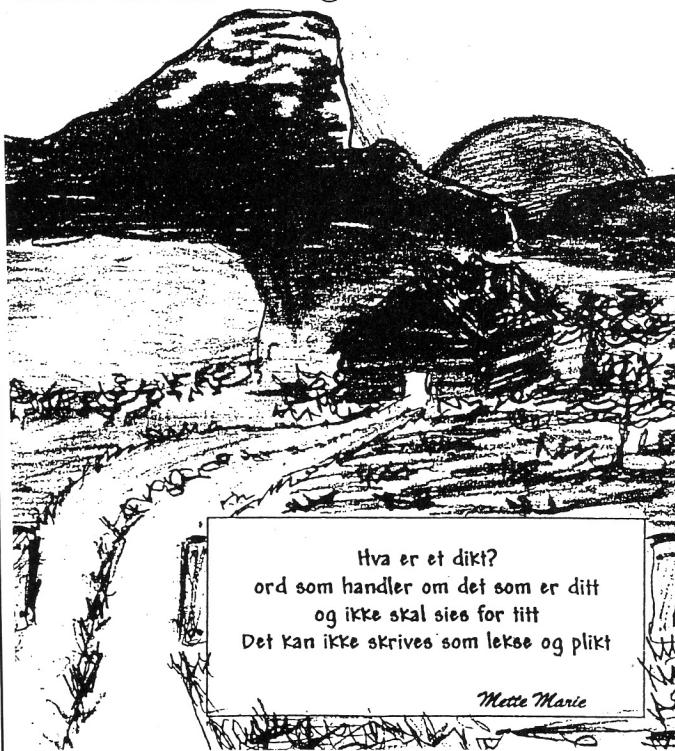
Elevdikt, antologi fra ungdomsskolen

Elevene fikk diktsamlinga da de sluttet i 10. klasse i vår.

Ei verdifull minnebok fra ungdomsskolen. Kanskje får andre norsklærere inspirasjon til å prøve noe lignende!

DIKT

Klasse 10A Høknes ungdomsskole 1999

Forord fra norsklærer:

Det er etter hvert blitt tradisjon å lage diktsamling for de klassene jeg har i norsk. Jeg har bare positive erfaringer med å samle elevdikt og trykke dem opp, og jeg har ennå til gode å få negative tilbakemeldinger fra elever etter at produktet er ferdig. Mange elever vegrer seg for å skrive "dikt" fordi de tror de ikke kan. Når man ufarliggjør skrivesituasjonen, eller velger et utgangspunkt der starten gir seg sjøl, for eksempel "femrådinger" eller "hvis-jeg-var-dikt", vil alle kunne oppleve å lykkes. Når vi er kommet dit at alle får til noe, kan vi ta fatt på friere og mer ustukturerte oppgaver. Og da er mitt postulat dette: Får du en person (elev) til å skrive dikt, vil denne i dypeste mening skrive om seg selv. Slik blir diktet et vindu til forfatterens (elevens) indre. Det gir meg som lærer en mulighet til å bli bedre kjent med elevene, samtidig som eleven får en sjanse til å skape noe, og skrive om følelser og tanker som det ellers ville vært vanskelig å uttrykke. Det kan ligge både mentalhygiene og en kilde til sjølinnsikt i dikt.

Jeg har i arbeidet med å velge ut dikt gått ut fra to hovedkriterier: at alle elever skal representeres med minst to dikt, og å velge dikt som jeg synes er gode og/eller originale. Jeg har rettet opp en del åpenbare stavfeil, og i enkelte dikt er linjelengden noe forandret, spesielt i dikt med lange linjer.

Til slutt vil jeg takke overbærende elever som leverer inn sine produkter og holder ut mitt mas om å skrive stadig nye dikt. God lesning!

Høknes ungdomsskole 22.5.1999
Jarle Holien

Her følger et utvalg av de 85 dikt som samlingen rommer.

7. Kjærighet

Du er som perlen
på havets bunn.
Glansen i
øynene dine er
vakrere enn
en klar stjernehimmel
ved midnatt.
Ditt smil
er vakkere enn
havets blågrønne
bølger.
Jeg tenker på deg
dag ut og
dag inn.
Håper vi møtes
i nattens
måneeskinn.
Theca

6. Ti skritt

Du stod der ti skritt fra meg
de ti skritt som er
så lange å ta.
De skrittene jeg aldri klarte
måtte stå og se deg gå.

Håkon

8.

Varmen strømmer på.
Hjertet dunket hardere
enn vanlig.
Jeg blir rød i kinnene
får litt vondt i magen
er nervøs. Jeg er
FORELSKET. Hærit

19.

Å være ung
er som en blomst på våren
spirer og gror
Når vinteren kommer
er mye blitt forandret.

Å være ung
er som kvikksølv
greier nesten ikke være i ro
må ha noe å gjøre
helt til dagen er forbi.

dian M

85. Treet

Treet
vaier aldri
alene

f-sa

«NORSK-NYTT» 3 -99

25. Ensom

Jeg sitter her
alene
tenker på deg
og meg
Hvorfor ble det sånn
mellom oss?
Hva var det jeg gjorde galt?
Var det mitt behov?
mine tanker og følelser?
Var jeg for annerledes?
For utfordrende?

Alle har noen.
Alt jeg hadde
var deg.
Nå er du borte
for alltid.
Jeg savner deg.
Kjære gutten min.

Marte!

27. Ensom

Å være ensom
er å være alene.
Å være ensom
er å være trist.
Å være ensom
er å være sterk
Ensom

Wiese B.

28.

Ensamt
veldig ensomt
Det er fælt
føles jo så vondt
bli holdt
utenfor
Mange er ensomme
Hvorfor kan de ikke
være ensomme
sammen?

Børnar

31. Bonn

Jeg ber og ber
Det er det jeg gjør
og jeg skal be
helt til jeg dør

Trude

LIMERICK

62. Friarn

Ein velvaksin gut ifra Li
va gla i å reinn øz på ski
Ned bakkan hainn for
og farten va stor
ferr no skoile'n ut ferr å fri.
dilegum

«NORSK-NYTT» 3 -99

30. Å være annerledes

Å være annerledes
er som å være i
en stor blomstereng
og du er en blomst som ingen liker.

Å være annerledes
er som å være et lys på juletreet
som er bortgjemt
under en grein på treet.

Å være annerledes
er som å være ei fille
som blir brukt til
å vaske bilen med.

Å være annerledes
er som å være en baseball
som blir slått og
kastet hit og dit.

Å være annerledes
er som å leve i en
verden der ingen smiler
snakker eller ser på deg.

Eva

HVIS-JEG-VAR-DIKT

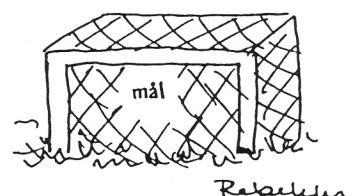
46.
Hvis jeg var et tre
ville folk ha
hugget meg n
e
d

LINE

50.
Hvis jeg var en
ville jeg fly av
sted fra dette
stedet.

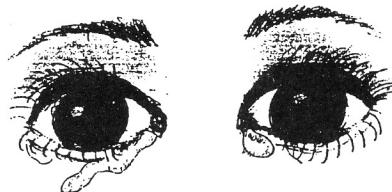
51.
Hvis jeg var en
ville jeg nådd
et

Rabbelua

76.

- øyne
for
syns skyld
hvorfor
kan vi
da ikke
se
i det hele tatt
- så nyttelest
Børnar

81. Viskelæret

Det er synd man
ikke kan viske ut
alt dumt
med et
viskelær

Sunniva

35. Raketten

Den raketten gikk
litt galt, litt veldig galt
den tok naboen

Det ble litt oppstyr
litt veldig mye oppstyr

Godt nytt år!

Kristian

54. Den syvende dag

Hvis jeg var Gud
ville jeg
brukt den syvende dagen
til å skape fred.

Kait

63. Lommeboka

Lommeboka
full av
ingenting
dinn M

83. Livet ...

Livet er som ilden
Når flammen slukker
er leken slutt

Jones

Ordsprog er ikke tomme ord.
Polsk

Nye oppdagelser slår gamle ord-sprog ihjel.
Dansk

Ordspråk

– lisvisdom i kortform

Mange språkbrukere tar ordspråk i bruk for å støtte opp under sine påstander. Heldig plassert har ordspråket sterkere virkning enn lange utredninger, akkurat som slagordet i reklamen..

Hva er et ordspråk?

Ordspråket inneholder oftest leveregler eller praktiske råd – uttrykt på en kort og treffende måte. De fleste ordspråk er av ukjent alder og opphav og har spredt seg fra land til land. Noen ordspråk er hentet fra kjente diktere, andre fra Bibelen («Mennesket spår, Gud rår..»)

Mange likheter med kort-diktet

Ordspråket har en fyndig og konsis form. Det består bare av en eller to setninger, sjeldent tre. Setningene er ofte rytmiske, har bokstavrim eller enderim – noen har begge deler. («Kvitt er aldri så bjart, som midt i svart». «En lærer så lenge en lever». «Mange bekker små, gjør en stor å».

I indre tankeform minner ordspråkene om diktet. Her tales det ikke bare til fornuften, men også til fantasi og følelser. Noen er lette å forstå («Hastverk er lastverk»), mens andre har dobbelt bunn («Stille vann har dypeste grunn»).

Bildebruken i ordspråkene er konkret og treffende, nå og da også uventet. Ofte er det hverdagssituasjoner som skildres. Ikke sjeldent har ordspråket en dypere mening. Det blunker til deg og sier: Her står mer enn du ser ved første møte. («Det drukner flere i glasset enn i havet.» «Det er en dåre som kaster hjertet sitt på bordet.»)

Brukt i skolen

I over hundre år har skole-elever som stiloppgave fått i oppdrag å kommentere ordspråk. I 1840-åra ble det til eksamen artium i norsk stil, hele sju ganger, gitt ordspråk (sitert på latin) som skulle kommenteres. Ordspråksamlinger fins på de fleste språk, en dansk samling har 12.000 ordspråk og bevingede ord.

Ordspråkene huskes på grunn av sin korte, fyndige form og sitt hverdagslige og sunne innhold. Folk syns det er godt å få satt ord på sentrale tanker på en så fyndig og presis måte.

Ordsprog er samtalens fakler.
Arabisk (Algérie)

Oftast er satt, tað ið fornir hava mælt (Oftest er sant hva de gamle har sagt.)
Færøysk

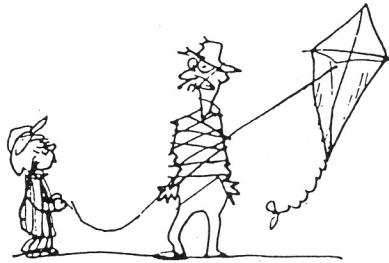

En rådgiver som kan ordsprog, kan raskt ordne en sak
Yoruba (Nigeria)

Oppgaver med ordspråk

1. Forklar hva som menes med disse ordspråkene:

- a) Bedre føre var enn etter snar.
- b) Den som ler sist, ler best.
- c) Når katten er borte, danser musene på bordet.
- d) Tomme tønner ramler mest.
- e) Det er ikke gull alt som glimrer.

2. Her er noen ordspråk som kanskje ikke er så godt kjent. De fleste har en dypere mening. Forklar hva som menes med disse ordspråkene:

- a) Et godt ord er like snart sagt som et vondt.
- b) Et lys brenner like godt om en tenner et annet med det.
- c) Det er ingen så høy at han ei må bøye seg, og ingen så liten at han ei må tøye seg.
- d) Sanning treng inga banning.
- e) Når gryta koker, kommer bunnfallet opp til overflaten.
- f) Bare den som går, finner nye veier.
- g) Aldri så galt at det ikke er godt for noe.
- h) Det kan komme en stor gutt fra et lite hus.
- i) En skal ikke veie det en skal gi.

Ordspråken äro bra, men duga icke
att åta.
Svensk

3. Hvilket av ordtakene på dette arket likte du best?

4. Skriv ei kort fortelling som illustrerer et av ordtakene som står på dette arket.

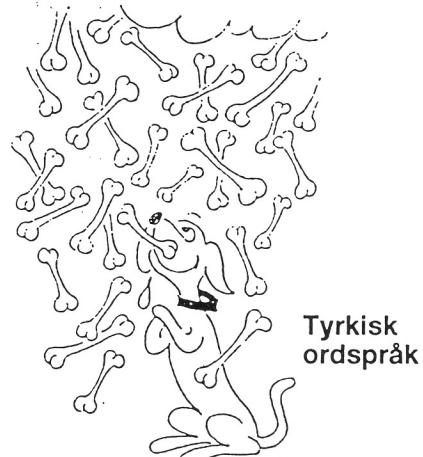
5. **Tegn** et eller flere av ordspråkene på denne sida. La klassekameratene gjette hvilke ordspråk du har tegnet.

6. Ordspråk hulter til bulter

Ordene i setningene under er kommet i feil rekkefølge. Sett ordene i riktig rekkefølge slik at du får fem ordspråk.

- A. 1. dagen før ned ingen sola kjenner går
2. stort tue velte liten kan lass
3. mens en jernet smi varmt må er
4. dess sør flere mer dess kokker
5. små mange gjør å bekker stor en

- B. 1. kan å en må å krype en før lære gå lære
2. våger som intet vinner den intet
3. ikke alt glimrer gull det er som
4. lenge håp det er så er liv det
5. sola går late den vest når arbeider i ned best

Ble en hunds bønner hørt, ville det
regne ned bein fra himmelen.

Modernisering av gamle ordtak:

Når det ser som mørkest ut, er det som regel bare en sikring som er gått.

Selvgjort er ugjort.

Den som ler sist, er treg i oppfattelsen. Brent barn lukter svidd.

"Ideboka mi" - ei bok som gir varig glede

Mange mennesker har ei bok der de skriver ned opplevelinger, tanker, ideer og spørsmål som de er opptatt av. Her noterer de også ord og uttrykk og andre opplysninger som de gjerne vil huske. Dess mer de skriver i boka, dess mer verdifull blir den. Ikke for hvem som helst sjølsagt, men for eieren. Ei slik idebok er i høg grad ei personlig bok.

Notisbok på nattbordet

Vi hører ofte om forfattere og skrivende folk ellers som alltid har ei notisbok i lomma - slik at de kan skrive ned tanker og ideer straks de kommer. Det er heller ikke uvanlig at forfattere har ei notisbok på nattbordet. Ideer som skrives ned i slike bøker, kan senere brukes i forfatterens tekster. "Ideeene som kommer til meg er unike," sa en forfatter. "Jeg må fange dem straks, ellers blir de borte for bestandig."

Alle kan ha glede av ei idebok

Det er sjølsagt ikke bare forfattere som har nytte av ei idebok. Alle kan ha glede av ei slik bok. Men det oppdager en først når en er blitt vant med å bruke boka. Forutsetningen er at en er flittig til å skrive i boka. Skriv i ledige småstunder. Det er utrolig hvor mye en kan skrive på fem minutter.

"Ideboka" hjelper deg til å bli kjent med deg sjøl

Skriv om små og store hendinger i hverdagen din. Begynn med deg sjøl. Hvor lang er du? Hva veier du? Hvor bor du, og hva heter de nærmeste slektingene dine? Skriv i stikkordsform hva du driver med, og grei ut om hvordan du liker å holde på med de ulike gjøremålene som du nevner. Skriv ned tanker og meninger.

Hvordan er været? Hva slags vær trivs du best med? Hva spiser og drikker du? Hva smaker bra og hva faller i dårlig smak? Beskriv favorittmåltidet ditt.

Hvordan er du kledd? Hva slags klær trivs du best i. Beskriv deg selv når du er pyntet til fest. Ei tegning eller et bilde vil friske opp teksten her.

Hvilket dyr liker du best? Hvorfor?

Har du møtt personer som har gjort et spesielt inntrykk på deg? Hva likte du aller best ved disse personene. Beskriv noen av dem. Fortell om dine lese- og musikkinteresser. Hva slags bilder liker du best? Fortell.

Sett ord på tankene og meningene dine

Vi er ikke sikker på hva vi mener før vi har formulert, satt ord på, meningene våre. Derfor er det nyttig å skrive ned meninger og tanker. Hva mener du om barneoppdragelse, om religion, politikk, skole, eldreomsorg, festkultur, alkoholforbruk blant ungdom m.m. Velg et eller flere emner og skriv om det. Når du etter ei tid leser gjennom det du har skrevet, ser du kanskje at du har forandret deg. Kanskje har du fått nye meninger. Skriv litt om det. Du føler kanskje også at du er blitt bedre kjent med en interessant person - deg selv. Dessuten - med ei velfyldt idebok mangler du aldri emner når du skal skrive en tekst. Arbeidet med boka gir deg også god øving i norsk slik at du blir en bedre språkbruker og skribent.

Hvorfor er grannespråkundervisning nødvendig?

Sammen er vi 20 millioner

Dersom en skal bruke knapt tilmalte morsmålstimere til grannespråkundervisning, må et klart og konkret behov for slik undervisning kunne påpekes. Først og fremst må læreren overfor eleven kunne begrunne hvorfor kunnskaper i grannespråk er nødvendig for den enkelte. Eleven må ha en konkret og jordnær begrunnelse av følgende utsagn.

DU HAR NYTTE AV KUNNSKAPER I GRANNESPRÅKENE.

Her er noen forslag til underbygging av utsagnet:

1. Du kan søke skoler og videreutdanning i hele Norden.
Utdanningstilbudene innenfor et område som omfatter over 20 millioner innbyggere, er selvsagt langt mer variert enn i et land med bare vel 4 millioner innbyggere. Litt grannespråkkunnskap gjør det lettere for deg å starte på en utdanningsperiode i et granneland. publikasjonen: «Att studera i Norden» (Nordenserien 1982) gir opplysninger om studimulighetene.
2. Siden 1954 har vi hatt et fritt arbeidsmarked her i Norden. Dette har omfattet Finnland, Sverige, Danmark og Norge. Du har dermed muligheter til å kunne konkurrere om stillinger på et arbeidsmarked som er mer omfattende og variert enn det enkelte land kan tilby. Med kjennskap til grannespråkene, er du bedre kvalifisert som arbeidssøker i grannlandene.
3. Dersom du får din fremtidige arbeidsplass i Norge, vil også kunnskaper i grannespråkene komme til nytte. På arbeidsplassen her hjemme vil du få kontakt med personer fra grannlandene, enten som arbeidskolleger, besøkende eller gjennom telefon, telex, brevveksling eller lignende. På nordiske kurs, fagforeningsmøter m.m. vil også granspråkkunnskapene komme til nytte. Du bør være i stand til å lese brosjyrer, bruksanvisninger og faglitteratur på grannespråkene.
4. Gjennom grannespråkene får du utvidet fritidstilbud. Du vil få større gledeog nytte av aviser, blad, bøker, tidsskrifter, film, video og andre kultur- og underholdningstilbud. Med en kundekrets på over 20 millioner ville også mulighetene for kultur- og underholdningsinstitusjonene til å fram mer allsidige og kanskje bedre produkter være til stede.
Med språkkunnskaper blir reiser i Norden og kontakter av alle slag mer utbytterike.

Norsk kryss 3 – 1999

Nynorsk

Kryss A

Kryss B

Kryss C

Vassrett:

1. Nr. 18 i alfabetet
4. Møbel
6. Til å binde med
10. Ordklasse
12. Treslag
13. Gir varme
15. Raskt fly
16. Teikn for romartal 5
17. Bakparten
19. Falsk
20. Antonym til *gammal*
21. Strid, trassig
22. Del av skodespel
23. I vers
25. Jentenamn
27. Visesongaren (framandord)

Vassrett:

1. --- spelmann
3. Hospital
7. Land i Europa
9. Trege, langsame (omvendt)
11. Motsett av *inn*
12. Fin grus
14. Skaldyr
17. Beltet (omvendt)
18. Gruppe på tre musikarar
19. Motsett av *gammalt*
20. Tal
21. Verktøy som finst på tresløyden

Loddrett:

1. Skinn med hår
2. Belegg på jern o.l.
4. Ta på seg klede
5. Årstdid
6. Hylte, ropte
8. Av same meinig, samd
10. Olsen, Eva, Jan, Hansen o.l.
12. Ullprodusent
13. --- raude skjerfet
14. Storfugl
15. Setje føtene på bakken
16. Lovord, skryt

Vassrett:

1. Land i Europa
6. Preteritum (fortid) av å *skyte*
8. Presens (notid) av å *vere*
11. Motsett av *fast*
12. ... de Janeiro, by i Brasil
13. Gutenamn
15. Himmelretning
17. Sanseorgan
19. Farge i flagget vårt
22. Fiende
23. Ujamn, knudrete
24. Ferd, tripp, utflukt
27. Falle, stupe
28. Varmen

Loddrett:

1. På foten
2. Preteritum av å *skjere*
3. ... tokeino i Finnmark
4. Snylte-insekt, kan leve på menneske
5. Nektingsord
7. Meine, hevde
9. Uorden
10. Motsett av *tørre*
11. Blad (på trea)
14. Frakte; skikke
15. Gutenamn (tittel på ei bok av Bjørnstjerne Bjørnson)
16. Motsett av *sølt*
18. Jentenamn
20. Forkorting for *aksjeselskap*
21. Fugl
25. Hyl, skrik

Loddrett:

1. Skred
2. ... os, sjømann
3. Vekene før jul
4. Setningsledd
(Døme: *Barna åt bollar*)
5. Setningsledd (Døme: *Kari skrev brev*)
6. Bakparten
7. Ukjend (framandord)
8. Del av Bibelen (fork.)

Loddrett:

9. Eigedomspronomen (fleirtal)
11. Antonym til *surt*
14. Tidsavsnitt (fork.)
16. Ordklasse
18. Preteritum av *finne*
19. Husdyr (omvendt)
21. Antonym til *søt*
24. To vokalar
26. Månefase

Bruk dei store trykkbokstavane når du løyer kryssord!

A B C D E F G H I J K L M N

O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 3 – 1999

Løysinga sender du til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innan 30. oktober 1999. Du deltek da i loddrekninga om ungdomsbøker.

1. Skriv namnet på denne forfattaren.

.....
.....
.....

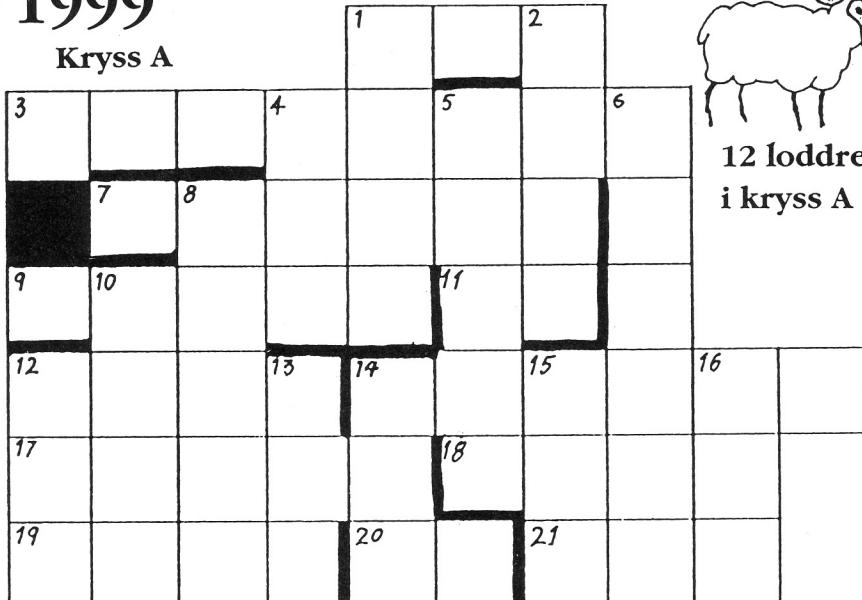
(Sjå på ein ny pengesel)

2. Skriv tittelen på ei bok ho har skrivi.

.....
.....
.....

Kryss A

Kryss A

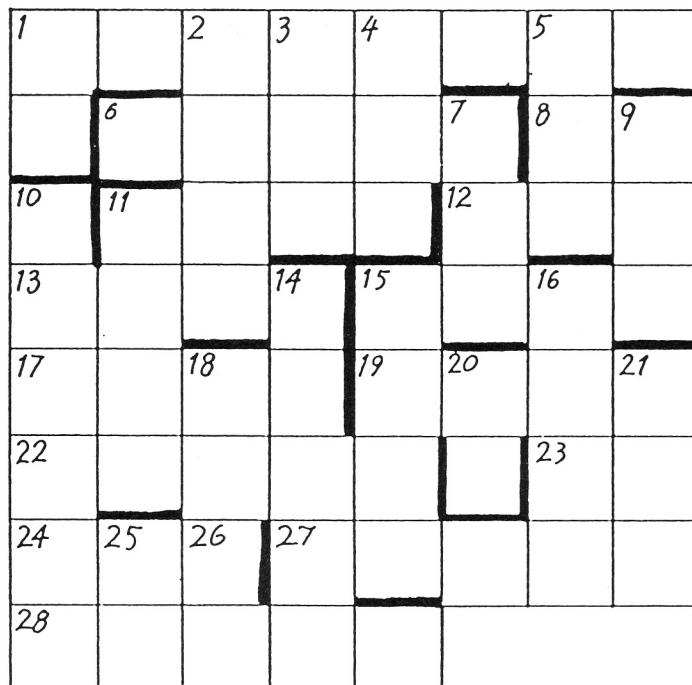

Nynorsk

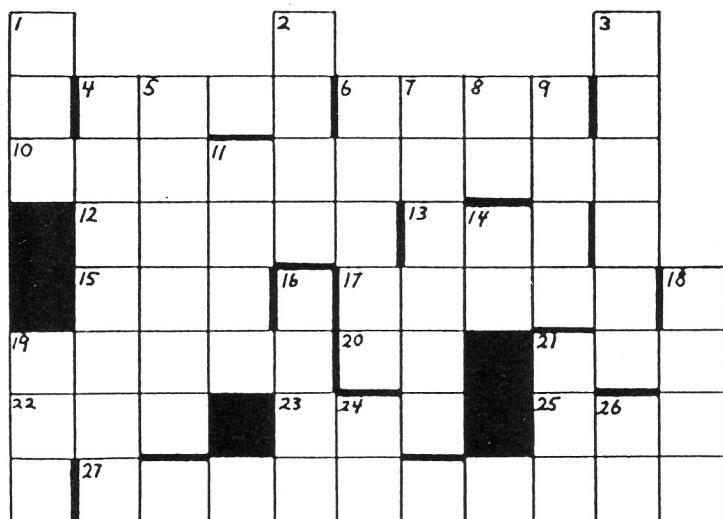

12 loddrett
i kryss A

Kryss B

Kryss C

Namn:

Klasse:

Skole:

Adresse:

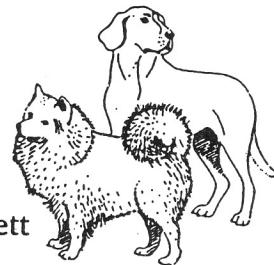
Kva syns du om vanskegraden?

lett middels vanskeleg

Norskryss 3 – 1999

Hovedemne: Fremmedord

Bokmål

24 loddrett

Vannrett:

1. Tommer et skip for last
5. Røverne, forbryterne
11. Underlag i seng
12. Smal vei (omvendt)
14. Fjære, lav-vann
15. Ujevn
16. Rimer, fryser
17. «Orkester» med to musikere
18. Erte, terge
19. Merkelig, underlig
20. Lærling på skole
22. Smart (omvendt)
25. Fengsle
28. «----- på Mo», guttenavn
30. Alfabetnaboer
32. Utrope til vinner/guttenavn
33. Foran hankjønnsord
34. Lete, etterforske
35. Hurtige, snare
36. Tanke, innfall
37. --- te, utbytte av penger
39. Eventyrbror
40. Vakre
42. Skolestyrer
46. Bestenoteringer (f.eks. i idrett)
49. Trene
51. Show, underholdningsprogram
53. Gammel fortelling, sagn
54. Finnerlønn
55. Garnbunt
57. Uttale, ytre seg
58. Oppmerksomme, nysgjerrige
62. Ukjent (to like bokstaver)
63. Arrangement, tilstelning
65. Gårdsplass
66. Asbjørnsen og --- (eventyrsamlere)
67. Lurer, bløffer
69. Mannlig søskjenbarn

Loddrett:

2. Nes, utstikker
3. Stav, stang
4. Antonym til 1 vannrett (omvendt)
5. Vide, rommelige
6. Sykebil
7. Granner
8. Plage, ergre (fremmedord)
9. Ferie-reisende (omvendt)
10. Nesten blink
13. Veddeløpshesten
21. Forkaste; kassere
23. Lage uro, støy
24. Bikkjer/poststed 2637
26. Linje, stripe
27. Utførelse
28. Grimase, ansikts-trekning
29. Tenne (f.eks. et bål)
31. Flyselskap (forkorting)
38. Redd, urolig (fremmed-ord)
41. Brorsønn eller søster-sønn
42. Dempe
43. Nørte, fikk til å flamme
44. Steinur
45. Årsak
47. Olav - - - - (norsk konge)
48. Ettermat (etter hoved-retten)
50. Vansklig, innfløkt
52. Titte (omvendt)
54. Eiendomspronomen
55. Si, uttale
56. Terger
59. Pålegg (omvendt)
60. Spise
61. Reise, utflukt
64. Antonym til dag
68. Ordne (f.eks. en seng)

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssord:

A B C D E F G H I J K
L M N O P Q R S T U V
W X Y Z Æ Ø Å

Norsk kryss 3 – 1999

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til

NORSKNYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innen 30. oktober 1999.

Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

Også tekstoppgaven nedenfor må være utfylt om du skal være med i trekningen av ungdomsbøker.

Skriv navn på tekstforfatteren under hver av disse sangene og salmene. (Du kan velge mellom forfatternavna nederst på sida.)

1. Ja vi elsker dette landet

2. Å Vestland, Vestland -

3. Nisser og dverger

4. Jeg er så glad hver julekveld

5. Gud signe vårt dyre fedreland

6. Du skal få en dag i mårå

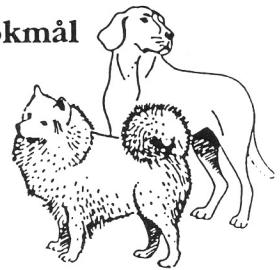
7. Mellom bakkar og berg

8. Vi vandrer med freidig mot

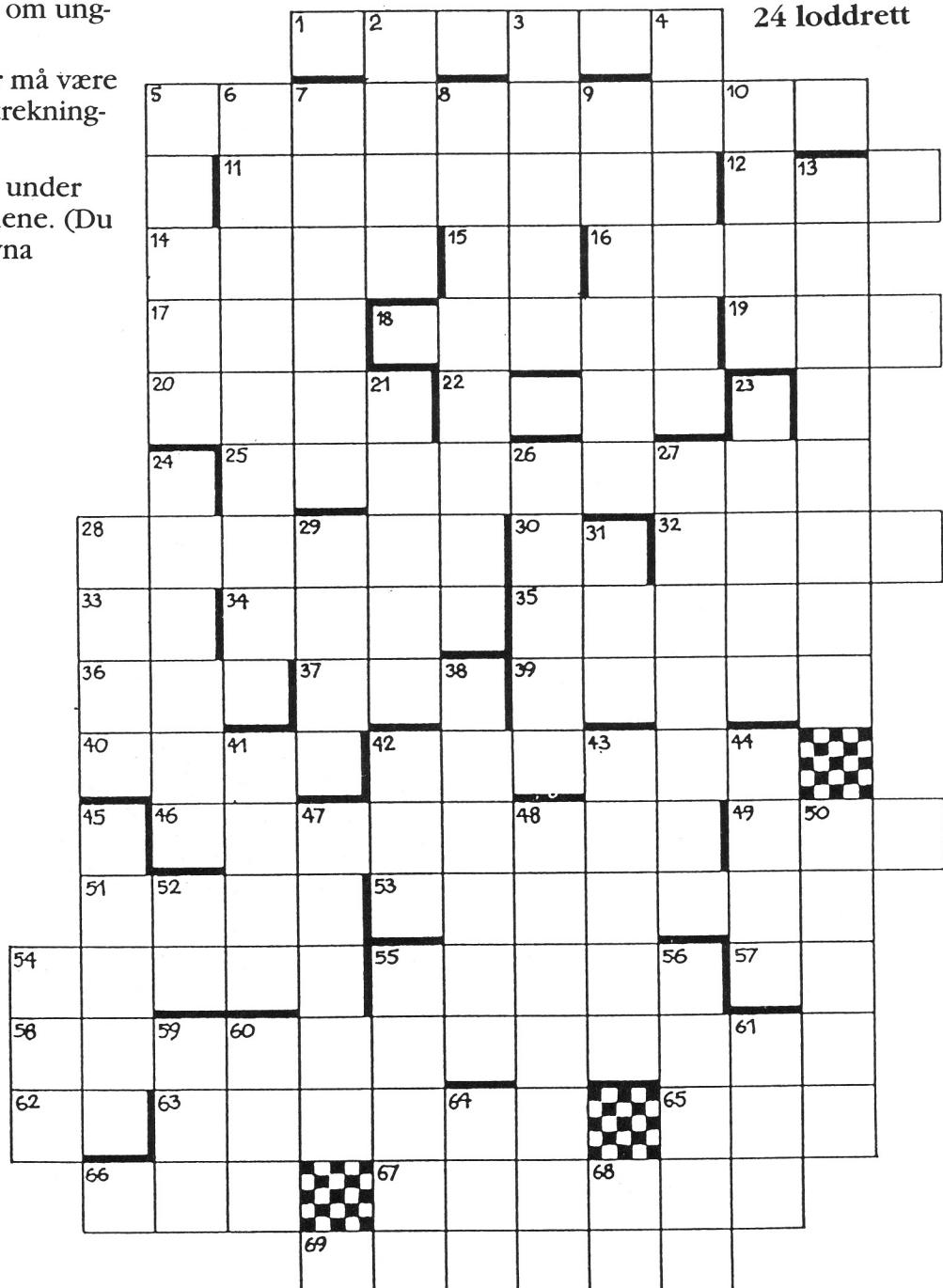
9. Hvorhen du går i li og fjell

10. Jeg snører min sekk

Bokmål

24 loddrett

Alf Prøysen, Elias Blix,
Finn Bø, Marie Wexelsen,
Henrik Ibsen, Bjørnstjerne
Bjørnson, Ivar Aasen, Henrik
Wergeland, Tore Ørjasæter,
Mærgrethe Munthe.

Navn:

Klasse: skole:

Adresse:

Tentamen i norsk hovedmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.

Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

1

Å LEVE SAMMEN

Hvilke tanker gjør du deg om å leve sammen med et annet menneske år etter år? Skriv et brev til kjæresten din - en virkelig eller en oppdiktet - der du forteller hvordan du ønsker at dere skal leve sammen.

Overskrift: Å leve sammen

Thi, to som elsker hinanden,
kan volde hinanden mér ondt
end alle de argeste fiender,
som hævner sig jorden rundt;

og to som elsker hinanden,
kan læge de ondeste sår
blot ved at se på hinanden
og glatte hinandens hår.

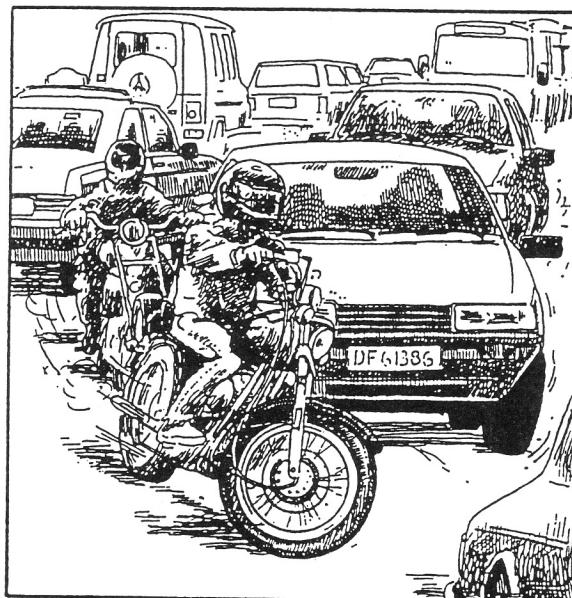
Viggo Stüchenberg
(dansk dikter og lærer 1863-1905)

2

UNGDOM OG TRAFIKK

Ungdom i alderen 15-24 år utgjør 14% av befolkningen, men står for nesten 40% av trafikkulykkene. 18-åringene toppler statistikken. Kjøreopplæringen er bedre enn noensinne, og antakelig bedre enn i noe annet land. Likevel skjer ulykkene...

Fra «Trafikken og vi».

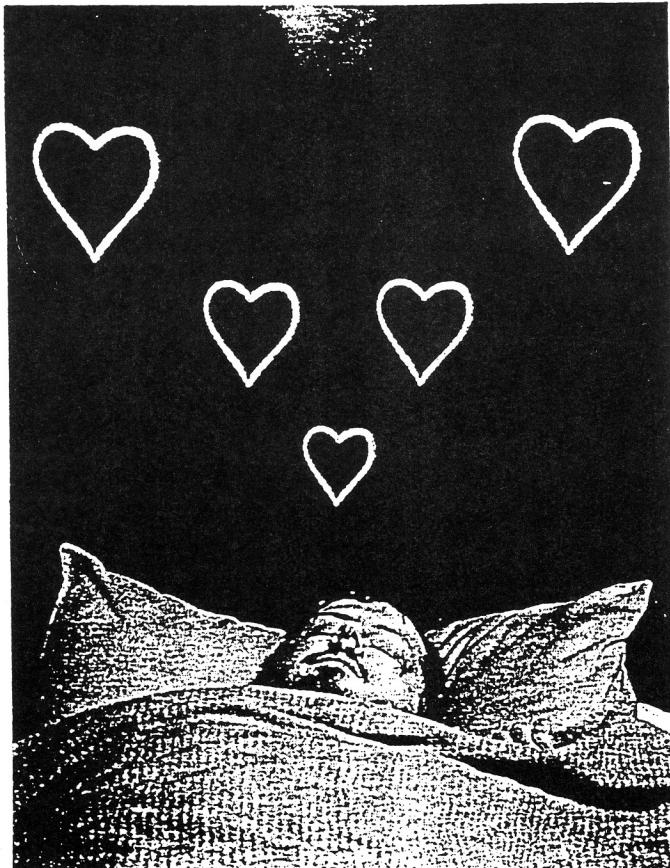

Hva tror du kan være årsakene til at ungdom toppler statistikken over trafikkulykker, og hva kan myndigheter, skole, foreldre og ungdom gjøre for å snu situasjonen til det bedre?

Du kan forme teksten som et brev, en artikkel, et foredrag eller selv velge en sjanger som passer til det du vil skrive.

Overskrift: Ungdom og trafikk

3 Drøm

Drømmer, bevissthetsopplevelser under søvn og øvnliggende tilstander. I drømme er det vanlige skille mellom fantasi og virkelighet opphevet. Drømmetyding er en gammel kunst. Spørsmålet om drømmene er symbolske uttrykk for skjulte tanker og ønsker, har interessert mange.
(Utdrag fra en leksikonartikkel)

I våre drømmer kan alt skje.
Skriv en tekst som handler
om å drømme.
Velg sjanger selv.

Overskrift: **Drøm**.

4 Drikkepress

... På hjemstedet mitt er det veldig mange som drikker øl, så det er nok et slags drikkepress, men det plager ikke meg. Her er det rett og slett sosialt å drikke øl. Ute i skogen er det et spesielt sted hvor mange samles. Jeg har vært der et par ganger, men har aldri drukket noe.

Kim, 14 år.

... Eg gjekk berre i 6. klasse då eg starta med å røykja. Då gjorde eg det for å vera lik dei større ungdommane, som eg såg opp til og tykte var tøffe.

Ung vestlending.

... Her eg bor, er det en gjeng som truer andre. Jeg vil helst ikke være med i den gjengen, men hvem skal jeg være sammen med da?

Ung, 13 år.

Gruppepresset er sterkt blant ungdom. På hvilke områder blir ungdom utsatt for gruppepress; og hva er din mening om dette? Skriv en artikkel til et blad for ungdom eller lag et intervju.

Lag overskrift selv.

5 De gamle må få det bedre

Jeg har opplevd noe som gjør meg motløs og deppa. Oldemor ble sendt på sjukeheimen. Hun fikk en sjukdom som gjør at hun trenger pleie og tilsyn nesten hele døgnet.

Jeg fikk sjokk da jeg besøkte henne. Oldemor delte rom med to andre gamle damer som er senile og sengeliggende. Hun hadde ønsket seg enerom. «Jeg håper jeg får dø fort. Dette er ikke noe liv som er verd å leve,» sa oldemor. Hun virket ikke trist da hun sa det, bare alvorlig og trett. Jeg visste ikke hva jeg skulle svare, ble bare målløs og fortvilet.

Oldemor likte seg alene i heimen sin. Hun satte pris på å ha det vakkert og rolig rundt seg, men gledet seg stort over å få besøk. Når vi oldebarna besøkte henne, satte vi i gang med matlaging. Alle de matrettene jeg setter pris på, lærte jeg å lage sammen med oldemor. Jeg lærte navna på fuglene som besøkte fuglebrettet hennes. Hun delte sin livsvisdom med meg. Vi var bestevenner tross aldersforskjellen.

Det er så trist å se at samfunnet ikke har råd til å gi henne en god og verdig livskveld. Aldri har hun vært til byrde for noen. Til meg sa hun så ofte: «Husk alltid å gjøre opp for deg. Da har du det godt med deg selv.»

Jeg spør: Hva kan gjøres for at gamle hjelpetrengende skal få det bedre i samfunnet vårt?

Marit.

Dette innlegget fra Marit stod i «Ordet fritt»-spalten i «Dagsposten» i går. Skriv et innlegg til «Ordet fritt»-spalten der du sier din mening om den saka Marit skriver om i innlegget sitt.

Lag selv ei høvelig overskrift.

6 Dyret i hagen

Det var en gang en mann som hadde tre døtre. Den yngste var både god og vakker, men de to eldste var ingen av delene. Riktig slemme var de og så ekle mot den yngste som de bare kunne.

Slik begynner eventyret «Dyret i hagen». Lag din egen fortsettelse på dette eventyret.

Overskrift: **Dyret i hagen.**

7 Etterlysning

Gutt i 18-årsalderen
Ca. 1,70 høy, mørkt hår,
rød jakke og svarte buksar.
På tur med bil fra Lilleby
til Blåvik siste helga i mai.
Ønsker å komme i kontakt
med vedkommende.
Dersom noen vet hvem gutten
er, kontakt meg.
Avisa har min adresse.

Bill. mrk. 35992

Hva er grunnen til at denne annonsen er satt inn i avis?

Hva tror du har skjedd?

Skriv en fortelling eller en kriminalhistorie om dette. Velg overskrift selv.

8 Mobbing

Vi hører i vår tid ofte tale om mobbing.

Hva er mobbing? Hvorfor mobber mennesker hverandre? Fins det noen mennesker som oftere blir utsatt for mobbing enn andre? Er det forskjellige typer for mibbing? Forklar. Hva kan gjøres for å motarbeide mobbing? Si din mening om mobbing.

Spørsmålene ovenfor er ment som en hjelp når du skal skrive en arikkel om mobbing.

Lag selv en overskrift der ordet mobbing inngår.

9

Lykken er å være tynn

- Lykken er å være tynn, i alle fall tynnere enn jeg er nå.
- Dersom jeg var fire, fem kilo lettere, ville jeg bli mer populær.

Skriv med utgangspunkt i utsagna og diktet et leserbrev til et ungdomsblad med overskrifta:

Lykken er å være tynn.

Eg hatar dykk!

Kvífor plagar de meg slik?
De heng rundt meg,
de øydelegg meg.
De får sjølvrespekten min
til å bli mindre og mindre.
Skjønar de ikkje –
eg vil ikkje ha noko med dykk
å gjere.
Men berre vent,
ein dag skal de forsvinne,
for alltid;
dei fem overflødige kiloane mine!

Helsing «Tjukka»

Elevene kan arbeide individuelt eller i grupper med disse oppgavene. Pargrupper kan også intervjuer hverandre. Elev A er spørre på de første 20 spørsmålene. Elev B spør på de siste 20. Hvem får flest rette?

GREIER DU 40 RIKTIGE?

Spørsmål om mangt

1. I hvilken måned har vi vårjevndøgn?
2. Hva er det motsatte av abstrakt?
3. Hvilke av disse byene ligger ikke ved Mjøsa:
Hamar, Hønefoss, Gjøvik?
4. Hva heter Norges nordligste by?
5. I hvilken by har P2 radio sitt tilholdssted?
6. I hvilket land er New Dehli hovedstad?
7. Hvem har skrevet diktet «Våre små søsken»?
8. I Hvilket fylke ligger Røros?
9. Hvilket av disse ordene er feil skrevet?
interessant, sjangse, kanskje, blant
10. Hvem har skrevet skuespillet «Peer Gynt»?
11. Hvilken ordklasse hører ordet som heime i?
12. Blått kors på hvit bunn. Hvilket land har et slikt flagg?
13. Hvor mange egg får du når du førslanger et snes?
14. Hvilken nasjon har rubler som mynt?
15. Hvilken dag i året feirer vi jonsokafften?
16. Hva er det norske ordet for sertifikat?
17. I hvilken norsk by ligger teatret
Den nasjonale scene?
18. Hva heter vårt nordligste bispedømme?
19. Hva står forkortingen SAS for?
20. Hvilket musikkinstrument forbinder du med navnet
Arve Tellefsen?

21. I hvilket fylke ligger Trondheim?
22. Hva heter den gamle, flotte domkirka i Trondheim?
23. Hva heter hovedstaden i USA?
24. Hva koster (ca) en liter helmelk?
25. Fra hvilken engelsk by kom «The Beatles»?
26. Hva er fornavnet til Russlands statssjef, Jelsin?
27. Hvilken by er det sørlige endepunkt for hurtigruta?
28. I hvilket land er Beograd hovedstad?
29. Hvordan begynner den danske nasjonalåsangen?
30. I hvilken by står Det skjerve tårn?
31. I hvilken gruppe er Eldar Vågan medlem?
32. Hvem har skrevet «Kristin Lavransdatter»?
33. Hvem har skrevet «Julekveldsvisa»?
34. Hvem har skrevet skuespillet «Jeppe på Berget»?
35. Hvilken stor elv renner gjennom Wien?
36. Hva heter kringkastingssjefen?
37. Hva er det norske ordet for yrket veterinar?
38. Hvilken tittel har leger som har spesialisert seg
på operasjoner?
39. Ved hvilken norsk by ligger Flesland flyplass?
40. Hvilket ord er subjekt i denne setninga:
Bestemor har hugget all juleveden i år?

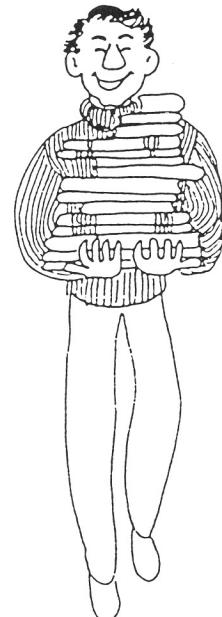
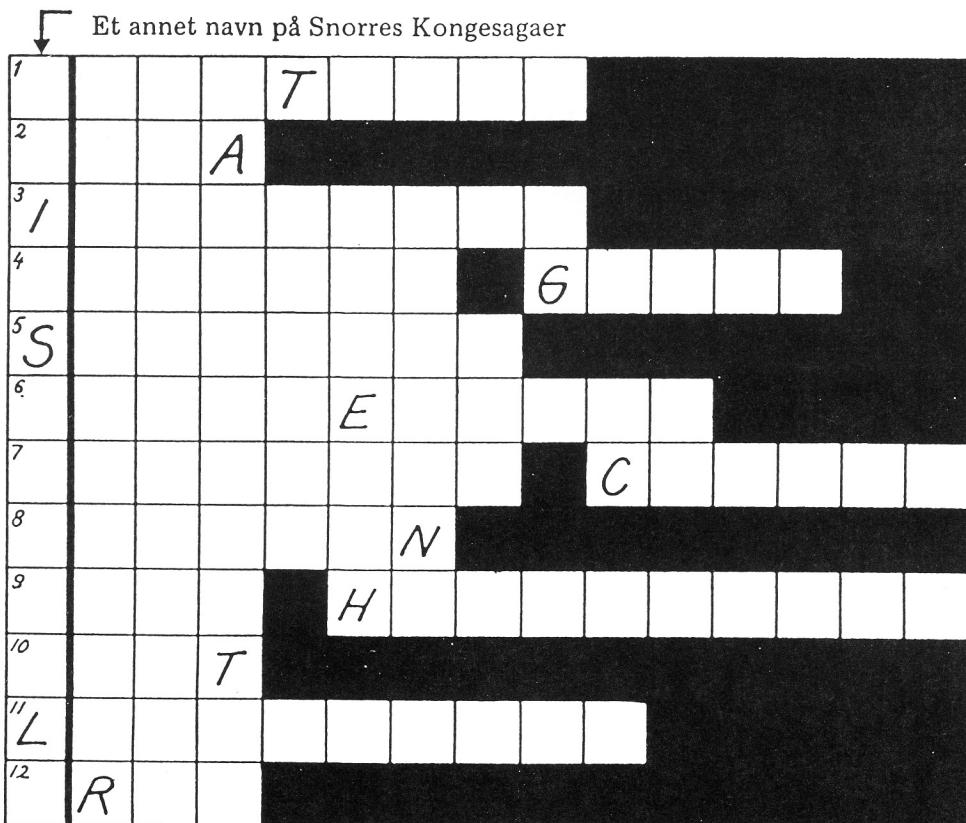
Finn boktitler

Her skal du finne fram til noen kjente boktitler.

(Bruk gjerne leksikon!)

Fyll så ut de vannrette rutene.

Hva får du i den loddrette rekken?

1. Stort diktverk av Arne Garborg, handler om en ung kvinne, Veslemøy.
2. En kjent lærebok i skaldskap, skrevet av Snorre Sturlason i 1220. Boka inneholder også fortellinger om de gamle norrøne gudene.
3. Roman av Tarjei Vesaas, handler om vennskapet mellom to unge jenter, Siss og Unn.
4. I denne boka forteller Knut Hamsun om nybyggeren Isak Sellanrå som rydder jord og bygger gard ute i ødemarka. Boka kom i 1917 og er kanskje Hamsuns mest kjente roman.
5. Et fortellende dikt av Aasmund O. Vinje om en person fra Telemark på 1700-tallet. Diktet bygger på et sagn.
6. Skuespill av Henrik Ibsen. Håkon Håkonsson og Skule jarl er hovedpersonene.
7. Roman av Daniel Defoe om en skibbruddens liv på en øde øy.
8. Et berømt gresk dikt i 24 sanger skrevet av Homer (ca. 800 f.Kr.).
9. Boka forteller om en svensk gutt som gjorde en forunderlig reise på en fuglerygg gjennom Sverige. Selma Lagerlöf skrev om ham.
10. Alexander Kielland forteller i denne boka om skolegutten Marius som blir syk av å pugge latinske glosører. Boka er et angrep på skolen på 1800-tallet.
11. Jonas Lie skriver her om de ulykkelige i samfunnet.
12. Dette er en av Bjørnstjerne Bjørnsons „bondefortellinger“. Hovedpersonen er en ung gutt som lengter vakk fra heimbygda.

Forslag til innslag ved tusenårsmarkeringen

Mat-rap

I forbindelse med 1000-års markeringen vil elevene komme til å arbeide med stoff om både framtida og fortida. Et arbeidsområde kan være å se tilbake til forholdene i samfunnet for om lag 100 år siden. Hvordan var dagliglivet for folk flest den gang? Hva spiste ungene?

Nedenfor står en mat-rap som elevene kan framføre, gjerne i utvidet form. Besteforeldre kan kanskje gi tips om flere matrim som kan flettes inn. Teksten som er et vekselspill mellom voksenstemmer og barnestemmer, er skrevet på et dialektfarget nynorsk. Elevene bør tilpasse teksten til sitt eget talespråk. Klapping og enkle rytmeinstrumenter gir en god effekt. Noen av setningene kan gjentas. Barnestemmene bør være lavmælte, voksenstommene myndige og kraftige.

Ungeflok

No vil vi ha mat,
er svolten og trøtt.
Vil ha noko godt.
Vil ha noko søtt.

Matmor

Masar om mat,
det gjer de støtt
Et det de får,
Det er berre å fløtt'.

Ungeflok

Sirup på lefsa,
det vil vi ha.
Tjukt lag med sirup
da blir vi glad`.

Matmor

Mat skal de få,
store og små.
Lyt spare på maten,
det må de forstå

Ungeflok

(Får matfatet på bordet,
er misnøgde, kviskrar.)
Potet' og graut
og flatbrød er flaut.

Voksenstemme

Et du graut,
blir du staut.

Unge (kviskrar)
Surmjølk og sild.
No blir eg heilt vill.

Voksenstemme

Et du sild,
blir du snill.

Voksenstemmer
Poteter og sild.
Et og tei still`.

Et flatbrød og fesk,
da blir du fresk.

Byggryn og graut,
saltflesk og sild.
Et maten de får.
Et og tei still`.

Et og ver glad,
for maten er bra.

Kryssordløsninger i NORSKNYTT 2 – 1999

Bokmål
2 loddrett
i kryss A

Nynorsk

9 loddrett

1	S	T	C	L	A	N	E				
8	S	K	E	E	P	E	R	E	N		
10	T	Y	R	M	E	N	N	T	E	S	E
15	A	R	T	A	L	G	E	T	R	A	V
19	S	K	I	P	G	E	V	O	G	G	A
22	J	J	F	A	Z	E	R	L	I	N	G
27	O	E	I	L	O	R	A	O	A		
32	N	O	K	O	R	A	N	S	J	E	
36	E	T	A	T	R	A	G	I	S	K	
41	N	E	T	T	O	R	E	M	I	S	
44	B	R	E	V	A	R	E	I	M	A	
48	R	O	T	I	M	E	N	T	C	M	
53	E	K	O	L	O	S	S	E	T		
57	A	S	M	E	L	T	A	R	A	N	
60	R	E	N	N	O	R	R	E	N		

Kryss A

1	S							
2	G	R	A	T	I	S		
3								
6	A	K	U	A	R	I	U	
7								
8								
9								
10								
11	R	A	D	I	N			
12	F							
13	G							
14								
15	E	R	L					
16	N	B	O	D	E	G	D	I
17								E
18								T
19	R	E	V	E	G	O	I	S
20								T
21								
22	U	L	L	R	S	V	R	A
23								N
24								G
25								E
26								R
27	I	K	E	E	P	R	R	I
28								E
29	N	O	T	S	U	R	E	A
30								N
31								E
32								N
33								G
34	P	U	S	R	F	A	N	E
35								N
36								E
37	F	I	N	T	V	A	K	E
38								R
39	K	N	A	L	L	E	E	N
40								A
41	F	J	E	L	L	E	L	L
42								
43								
44	T	E	L	L	E	L	L	
	L							

ANSWER

1	I	S	M	A	I	S	T	A	V
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9	T	E	N	N	E			L	I
10									
11	M	A	T	S	N	I	L	L	B
12									
13	S	T	J	E	R	N	E	R	
14									
15	K	L	O	K	E	A	P	E	
16									
17									
18	U	R	O	S	L	I	T	E	N
19									
20									
21									
22	L	Y	S	L	E	T	T	N	T
23									
24									
25									
26									
27									

Løsning på oppgavene side 11:
Oppgave 17: Skjelmskt
Oppgave 18: Ytringsbehova

Blad i postabonnement

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7600 Levanger

Norsknytt

Norsknytt 3 - 1999

Innhold

- 1 L97 for alle elever
- 2 Kryssordløsninger 2 - 1999
- 3 Nye prøveformer
- 4 Brukssjangrene, sentrale på alle klassetrinn
- 5 Vi arbeider med brukssjangrene
- 6 Fra lærer til lærer
 - Svapatipak, hva er det?
 - Mokorep - elementær læringspsykologi er nødvendig
 - Klassene får ansvar for orden i hyllene på biblioteket
 - Hvor mange språk fins det i verden, lærer?
- 7 Skoleavis med edb, tilvalgsfag
- 8 Høstsemesteret i tusenårsskiftets tegn
- 9 Tema: Rettskrivingshistorie
 - Oppgaver
 - Skriv 100 ord rett
- 13 Rettskrivingsarket
 - Øvingsark for utfylling
 - Øvingsark med fremmedord
- 16 NORSKNYTT'S MIDTSIDER
 - Elevdikt, antologi fra ungdomsskolen
- 18 Tema: Ordspråk, livsvisdom i kortform
- 20 Ideboka mi, ei bok som gir varig glede
- 21 Hvorfor er grannespråkundervisning nødvendig?
- 22 Norskryss, nynorsk
- 24 Norskryss, bokmål
- 26 Tentamen i norsk hovedmål, bokmål
- 30 Spørsmål om mangt
- 31 Finn boktitler
- 32 Matrap, framfør og skriv
- 33 Kryssordløsninger 2 - 1999